

ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ КООРДИНАТОРІВ ТА КОНСУЛЬТАНТІВ З ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ УЧНІВ У ШКОЛАХ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ

Розкриваються особливості професійної підготовки консультантів та координаторів з професійної орієнтації, їх функції, володіння основними навчальними методиками формування професійного інтересу учнів шкіл Великої Британії. Також автор статті приділяє увагу особливостям роботи спеціаліста з профорієнтації за видами профорієнтаційної діяльності.

Ключові слова: Велика Британія; вчителі-профконсультанти; координатор та консультант з професійної орієнтації; навчальні методики; навчання; профконсультація; розвиток кар'єри; середня школа; учні; шкільна освіта.

Постанова проблеми. На сучасному етапі люди всього світу мають справу із ринком праці та кар'єрними можливостями, які постійно змінюються, змінюючи таким чином і життя їх самих. З'являються нові види професій, витісняючи інші, в залежності від соціально-економічних чинників та потреб країни і одні професії стають більш популярними, інші втрачають свою популярність. Зважаючи на це людині потрібно постійно пристосовуватися до швидких змін у світі професій та життя в цілому. Тому, в багатьох розвинутих країнах, зокрема у Великій Британії, існує професійно-орієнтована освіта, яка допомагає молоді та дорослим людям визначити свій майбутній шлях у мінливому світі професій, а також допомагає навчитися пристосовуватися до соціально-економічних змін у суспільстві, де ключову роль відіграють саме координатори та консультанти з професійної орієнтації учнів.

В системі британської шкільної освіти існує кілька методик професійно-орієнтованого навчання учнів, що використовуються у середніх навчальних закладах Великої Британії. В свою чергу ці методики сприяли створенню різноманітних програм навчальних заходів, які допомагають учням прийняти рішення щодо майбутньої професії. Це такі навчальні заходи та методики (Andrews D., 2011):

- навчально-методичні заходи з профорієнтації, які забезпечують учнів сучасною, доступною, мультимедійною інформацією щодо можливостей учнів у світі професій;
- здійснення допомоги учням стосовно вибору майбутньої професії, як індивідуальної так і в групах під керівництвом служби з профорієнтації разом з пасторським піклуванням та вчителями-координаторами з профорієнтації. Заняття проходять в процесі спілкування з учнями у невимушеній атмосфері, з метою визначення найбільш відповідної сфери діяльності та конкретної професії;
- ведення документального обліку, проведення робіт щодо визначення ключової інформації, досвіду, здібностей, потенціалу та намірів учнів стосовно майбутнього трудового життя;

- предмет «особистісна та соціальна освіта» включає спланований комплекс навчального матеріалу направлений на особистий, соціальний та моральний розвиток особистості;

- координатором з профорієнтації пропонується спланований комплекс практичних занять з профорієнтації, які розглядають зміст певної трудової діяльності;

- інтегрована робота вчителя, яка поєднує навчання певного предмету (англійської мови, географії, технології та ін.) з елементами професійної орієнтації, що сприяє не тільки вивченню змісту предмета, але й допомагає в багатьох ситуаціях професійної діяльності;

- розширення корисних навчальних ресурсів, пов'язаних з роботою в суспільстві, проектами, направленими на визначення своєї ролі в суспільстві через спілкування, співпрацю зі сферою бізнесу.

Деякі частини цього переліку навчальних заходів та методів профорієнтації зустрічаються в одних школах, деякі в інших; тільки в окремих школах Великої Британії використовуються всі вище перераховані навчальні заходи та методи профорієнтаційної роботи. Але потенціальних напрямів у розвитку профорієнтації учнів на сучасному етапі набагато більше ніж раніше.

У Великобританії служби профорієнтації відносно добре розвинені як в освітніх закладах, так і окремих агентствах, які належать до системи регулювання ринку праці. Особливість профорієнтаційної діяльності у країні пов'язана з розподілом основних акцентів на: освітню орієнтацію, (вибір продовження освіти та його спрямування); на орієнтування в сфері професійної трудової діяльності); орієнтування на сферу соціального та особистісного розвитку. Система профорієнтації намагається зрівноважити ці дві особливості – допомога у виборі професійного шляху та подальшого розвитку.

В цілому до основних особливостей роботи координаторів з профорієнтації та профконсультантів можна віднести набір певних видів діяльності, які допомагають учням прийняти

рішення та сприяння у подальшому розвитку у сфері освіти та професійної діяльності. Британські спеціалісти з профорієнтації розрізняють наступні види профорієнтаційної діяльності:

- інформація – надання учням об'єктивних та фактологічних даних про отримання освіти з різноманітних сфер професійної діяльності;
- психодіагностика та висновки щодо відповідності визначеному вибору учня в освітній та майбутній професійній сфері;
- надання допомоги, що базується на власних знаннях учнів та досвіді спеціаліста з професійної орієнтації;
- консультування спеціаліста з профорієнтації з метою допомоги учням у визначенні власних потреб та здібностей щодо вибору освітнього та професійного шляху, а також можливостей його наслідків;
- навчання розвитку кар'єри: надання допомоги для участі у програмі, розробленої з метою розвитку в учнів навичок, концептуальних підходів та знань, які дозволяють йому зробити ефективний освітній або професійний вибір;
- допомога учням у прийнятті на роботу або у проходженні певної програми попередньої професійної підготовки (Rodgers B., 1984).

Британська система профорієнтації багато в чому залежить від місцевих органів освіти. Її фінансування визначається на місцях: чим більше бюджет школи, тим більшу кількість профконсультантів вона може прийняти в штат навчального закладу. Навчання в школі триває 12 років і на кожному віковому етапі повинні працювати профконсультанти. Диференціація навчальних досягнень учнів в різних типах шкіл передбачає різну освітню орієнтацію, яку профконсультант допомагає обрати учням.

Середня школа Великої Британії має декілька профілів навчання: граматичний, сучасний, технічний, об'єднаний. Ці початкові заклади дещо відрізняються один від одного за навчальними планами, кваліфікацією викладачів, навчальним обладнанням, а також за можливостями соціального та професійного розвитку учнів. Наприклад, закінчення граматичної школи у більшій мірі відкриває перед випускниками можливості вступу до університету. Після закінчення початкової школи, настає важлива подія, коли дитині виповнюється 11 років необхідно прийняти рішення щодо вибору певного типу школи для подальшого навчання. В цей відповідальний період профконсультанти надають допомогу учню та його родині. З цією метою в навчальний розклад початкової школи входять спеціальні заняття, які зосереджують увагу на особистості учня. В процесі індивідуальних та групових занять, профконсультанти обговорюють з учнями успіхи у навчанні, інтереси та здібності, захоплення, плани подальшого навчання. Координатори або вчителі

з профорієнтації ведуть щоденники на кожного учня, де міститься інформація щодо успіхів у навчанні та переважаючих здібностей в тій чи іншій сфері знань, а також інтереси і захоплення учня. Також вчителі з профорієнтації або профконсультанти обговорюють плани школярів на майбутнє з їх батьками. В результаті такої психолого-педагогічної роботи, учень приймає рішення щодо вибору типу школи (Watts A. G., Law B., Killeen J., Kidd J. M., Hawthorn R., 2002, p.105).

У середній школі, окрім особистого розвитку учнів, все більшого значення надається набуттю практичного досвіду в тій чи іншій професії. Акцент робиться на активних формах та методах навчання. З цією метою в навчальний процес вводяться різноманітні імітаційні програми, та трудова практика. Наприклад, імітаційне моделювання різних трудових операцій здійснюється за допомоги рольових ігор. Ігрові ситуації розроблені з урахуванням специфіки британського ринку праці та відтворюють різноманітні соціальні та трудові ситуації: планування робочого дня, напрацювання власного стилю трудової діяльності, поведінки в ситуації втрати роботи, визначення балансу між сімейним життям та роботою. Більш того, подекуди у школах створюються міні-підприємства, в яких учні самі утворюють компанію або кооператив, що виробляє товари або надає послуги, де здійснюються всі види маркетингової діяльності, продажу продукції та різноманітних послуг. Такі проекти дають можливість учням навчитися брати на себе відповідальність і керівництво своїми діловими задумами; виявити свої можливості в отриманні реальної роботи для себе або навчитися підприємницьким навичкам в малому бізнесі; допомогти молоді займати активнішу позицію у вирішенні власних життєвих проблем (Слюсаренко Н. В., Мороз Н. С., 2012, с. 122).

У сфері профорієнтації єдиною офіційно визнаною кваліфікацією в країні є диплом профорієнтатора, який видається після проходження річної програми з відривом від виробництва особам, що закінчили університет або еквівалентний курс та мають значний практичний досвід роботи з профорієнтації. В країні налічується більше десяти центрів, що проводять таку підготовку.

Шкільні профорієнтатори та вчителі профконсультанти, як правило за фахом мають різну підготовку. Деякі отримують підготовку початкового характеру, фактично ознайомлюючи, на недовготривалих курсах, а деякі отримують кваліфікацію після проходження повного курсу і отримують диплом профорієнтатора (Barnes A., Bassot B., Chant A., 2011, p. 26).

У Британських університетах та інших навчальних закладах підготовка профконсультанта може тривати від кількох днів до підготовки тривалістю рік та більше. Як правило, вона доповнюється регулярним підвищенням кваліфікації, фокусуючись

на особливостях контингенту, з яким доводиться працювати. Так, для спеціаліста-профорієнтатора в центрах працевлаштування, основний акцент в підготовці робиться на освоєнні методів пошуку роботи та працевлаштування. Загалом, можна сказати, що професійна компетентність спеціалістів, що виконують різні ролі (профорієнтація в школі, в університеті, у службах та агентствах по найму та ін.) значним чином відображається і на структурі їх підготовки.

Треба зазначити той факт, що профорієнтаційна спеціалізація, якщо вона йде як додаток до основної професії (наприклад вчителя), пояснює у ряді випадків свою недовготривалість – від декількох днів до декількох тижнів в школах, а в ряді випадків – підготовка за місцем роботи або закінчення спеціальних курсів. Але на сьогодні по всій Британії зростаюча більшість спеціалістів, які бажають працювати у сфері професійної орієнтації прагнуть отримати професійну кваліфікацію, що надається в окремих університетах Великої Британії, де навчання в середньому триває 1 рік (Andrews D., 2011, p. 86).

Так, наприклад, в Уельсі спеціалісти з будь-якої професії, які бажають отримати диплом спеціаліста з профорієнтації могли пройти післядипломний курс навчання в університеті Гламорган (Glamorgan), який пропонував навіть дистанційне навчання; в Англії це такі університети як: «London South Bank», «Coventry», «Wolverhampton»; в Шотландії отримати диплом спеціаліста з професійної орієнтації можна в університеті Західної Шотландії (University of the West of Scotland); в Північній Ірландії такі послуги надаються в таких університетах як: Королівський університет Белфаст (Queen's University Belfast) та Улстерський університет (University of Ulster) (Rodgers B., 1984).

До програми профпідготовки спеціалістів-профорієнтаторів зазвичай входить:

- загальні основи психології, соціології, економіки, характеристика системи освіти;
- теорія профорієнтації, психологія консультування, теоретичні концепції вибору професії;
- тактика профорієнтаційної роботи, навички проведення інтерв'ю, аналіз робочого місця, методика проведення індивідуальних та групових консультацій, методи обробки експериментальних даних;
- особистісний розвиток, групова динаміка та ін.;
- практичні заняття: інтерв'ю під наглядом наставника, процедура з найму в агентствах працевлаштування, проведення рольових ігор, тренінгів, робота з документацією та ін.

Звичайно, реально на практиці проведення окремих напрямів підготовки профорієнтаторів значним чином варіюються в пропорціях та за тривалістю відведеного часу. В одному випадку можуть домінувати теоретичні аспекти, в другому – велике значення приділяється практичним заняттям, а

в третьому – найбільшу увагу приділяють розвитку навичок з найму та працевлаштування.

Загалом, в ідеалі ефективна підготовка профорієнтаторів та профконсультантів повинна спонукати слухачів до напрацювання навичок професійного саморозвитку, а не простого вивчення визначеного набору практичних прийомів в сфері профорієнтації, що і спостерігається в реальній дійсності. Тому повинна витримуватися рівновага між теоретичними та практичними частинами навчання (Peck D., 2004, p. 67).

В різних регіонах Великої Британії існують деякі відмінності в роботі координаторів та вчителів з профорієнтації та профконсультантів. В багатьох аспектах профорієнтаційна діяльність в школах Уельсу та Англії є дуже подібною. Координатори з професійної орієнтації в Уельсі та Англії належать до однієї асоціації професійно-орієнтованої освіти та профконсультацій (Association for Careers Education and Guidance). В більшості цих країн директори шкіл є відповідальними за профорієнтаційну та профконсультативну діяльність та контролюють роботу координаторів з профорієнтації, які в свою чергу відповідають за щоденне керівництво та управління роботою професійно-орієнтованого навчання в школах, включаючи взаємодію з місцевими службами профорієнтації. В багатьох аспектах профорієнтаційна діяльність в школах Уельсу та Англії є дуже подібною. Координатори з професійної орієнтації в Уельсі та Англії належать до однієї асоціації професійно-орієнтованої освіти та профконсультацій (Association for Careers Education and Guidance). В Шотландії, наприклад, невелика кількість вчителів з профорієнтації належать до асоціації з профорієнтації та профконсультацій (Association for Careers Education and Guidance), яка є в Англії та Уельсі. В Шотландії існує асоціація методистів Шотландії (Scottish Guidance Association), діяльність якої включає і профорієнтаційну роботу як складову методологічного керівництва, так як координатори та вчителі з профорієнтації частіше за все є ще і методистами. Профорієнтаційна діяльність в Шотландії дещо відрізняється від інших регіонів Великою Британії тим, що тут переважають методичні розробки практичних підходів до професійно-орієнтованого навчання, які розробляються шкільним відділом методики, враховуючи свій теоретичний та практичний досвід роботи, а також профконсультантами з шотландської профорієнтаційної служби.

Організація профорієнтаційної діяльності в Північній Ірландії є подібною до англійської системи. Координаторами з профорієнтації або вчителями з профорієнтації стають в основному вчителі-предметники.

Головним прагненням освітніх департаментів та урядів усіх країн Великої Британії є перш за

все досягнення високої якості неперервної освіти, яка сприяла б розвитку талантів та виявлення особистісних здібностей учнівської молоді, створювала можливості позитивних та соціальних перетворень, допомагали отримати найкращу роботу, процвітаючи в сучасній економіці та створюючи стабільне майбутнє Великої Британії.

Висновки. Таким чином, використовуючи весь арсенал професійної підготовки вчителів та фахівців з профорієнтації (координаторів та

консультантів з професійної орієнтації) у школах Великої Британії професійна орієнтація займає чільне місце у змісті шкільної освіти, допомагаючи учням знайти своє місце у суспільстві, виконуючи свої обов'язки з бажанням та високим рівнем професіоналізму. Допомога координаторів та консультантів з професійної орієнтації учнівської молоді має велике значення як в особистісному розвитку учнів, так і розвитку суспільного потенціалу країни.

Література

1. **Слюсаренко Н. В., Мороз Н. С.** Виховання учнів у середніх навчальних закладах Великої Британії: навчально-методичний посібник / Н. В. Слюсаренко, Н. С. Мороз. Херсон: КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти», 2012. – 230 с.
2. **Andrews D.** Career education in schools. – Highflyer Publishing Ltd, Stafford, Staffordshire ST174LT, 2011. – 156 p.
3. **Barnes A., Bassot B., Chant A.** An introduction to career learning&development 11-19: perspectives, practice and possibilities. Routledge, Abingdon, Oxon, OX144RN, 2011. – 168 p.
4. **Peck D.** Careers Services: history, policy and practice in the United Kingdom. London. 2004. – 168 p.
5. **Rodgers B.** Careers Education and Guidance. Cambridge. 1984. – 150 p.
6. **Watts A. G., Law B., Killeen J., Kidd J. M., Hawthorn R.** Rethinking careers education and guidance. – Routledge, London. New York. 2002. – 403 p.

References

1. **Sliusarenko, N. V., Moroz, N. S.** (2012). Parenting of students in secondary educational establishments of United Kingdom: Textbook. Kherson: KVNZ «Khersonska akademiia neperervnoi osvity», 230 p. (in Ukrainian).
2. **Andrews, D.** (2011). Career education in schools. Highflyer Publishing Ltd, Stafford, Staffordshire ST174LT, 156 p. (in English).
3. **Barnes, A., Bassot, B., Chant, A.** (2011). An introduction to career learning&development 11-19: perspectives, practice and possibilities. Routledge, Abingdon, Oxon, OX144RN, 168 p. (in English).
4. **Peck, D.** (2004). Careers Services: history, policy and practice in the United Kingdom. London, 168 p. (in English).
5. **Rodgers, B.** (1984). Careers Education and Guidance. Cambridge, 150 p. (in English).
6. **Watts, A. G., Law, B., Killeen, J., Kidd, J. M., Hawthorn, R.** (2002). Rethinking careers education and guidance. Routledge, London. New York, 403 p. (in English).

М. М. Тименко

ОСОБЕННОСТИ РАБОТЫ КООРДИНАТОРА И КОНСУЛЬТАНТА ПО ПРОФОРИЕНТАЦИИ УЧЕНИКОВ В ШКОЛАХ ВЕЛИКОЙ БРИТАНИИ

Раскрываются особенности профессиональной подготовки консультантов и координаторов по профориентации, их функции, умение работать с основными учебными методиками формирования профессионального интереса учеников школ Великой Британии. Также автор статьи уделяет внимание особенностям работы специалиста по профориентации в зависимости от видов профориентационной деятельности.

Ключевые слова: Великобритания; координатор и консультант по профессиональной ориентации; обучение; профконсультация; развитие карьеры; средняя школа; учебные методики; ученики; учителя-профконсультанты; школьное образование.

M. Tymenko

PECULIARITIES OF WORK OF COORDINATORS AND CONSULTANTS ON VOCATIONAL GUIDANCE IN SCHOOLS OF GREAT BRITAIN

The article introduces the main peculiarities of training of consultants and coordinators vocational guidance, their functions, possession of basic training techniques of professional interest of pupils in schools of Great Britain. It also describes the professional development of careers coordinators and ability to work with the main framework of careers education appearing in the statutory curriculum of schools of Great Britain. Also, the author focuses on the characteristics of the specialist vocational guidance by type of career guidance.

The main desire of educational departments and governments all over the UK is primarily to achieve high quality lifelong learning, which would contribute to the development of talent and identify personal abilities of school youth,

create opportunities and positive social change, helped get the best work in a thriving modern economy and creating sustainable future for the UK.

Using the whole arsenal of teacher training and career guidance specialists (coordinators and consultants with professional guidance) in UK schools vocational guidance prominently in the content of school education, helping students find their place in society, fulfilling their duties with the desire and high professionalism. Help coordinators and consultants from professional school youth is of great importance in personal development of students and social development potential.

Keywords: career development; careers teacher; coordinator and consultant with career guidance; Great Britain; pupils; school education; secondary school; teaching methods; training.

Рецензенти

Сисоєва С. О. – д. пед. н., проф., чл.-коресп. НАПН України,

Козак Л. В. – канд. пед. н.

Стаття надійшла до редакції 08.10.2014

УДК 378.1:81'25(4)

К. М. Скиба

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ПЕРЕКЛАДАЧІВ У КРАЇНАХ-УЧАСНИЦЯХ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ

Розглядаються системи професійної підготовки перекладачів у країнах-учасницях Болонського процесу. Досліджується зміст та організація навчання перекладачів у Великобританії, Німеччині, Франції. Виявлено, що підготовка перекладачів має ступеневий характер і здійснюється за такими освітніми ступенями як: бакалавр, магістр, доктор. Навчання перекладачів носить, зазвичай, вузькогалузевий характер; обов'язковими елементами навчальних планів є виробнича практика та стажування закордоном. Здійснено аналіз стану підготовки перекладачів в Україні, виокремлено проблеми та визначено шляхи вдосконалення навчання перекладачів у вітчизняних вишах з урахуванням передового світового досвіду.

Ключові слова: бакалавр; Болонський процес; доктор; магістр; навчальний процес; освітній ступінь; перекладач; професійна підготовка перекладачів.

Вступ. Розширення міжнародних контактів та співпраці між країнами призводить до зростання попиту на професійних перекладачів, які могли б якісно забезпечити всі рівні такої взаємодії. Сьогодні перед навчальними закладами нашої держави стоїть завдання забезпечення такої якісної професійної підготовки перекладачів, щоб у подальшому випускники вітчизняних вишів були конкурентоспроможними не лише на внутрішньодержавному, але й на світовому ринку праці. Реформування системи підготовки перекладачів в Україні сьогодні відбувається з урахуванням положень Болонської декларації. Тому вивчення передового освітянського досвіду у країнах-учасницях Болонського процесу, які є флагманами у підготовці перекладачів, з подальшим його запровадженням в українських закладах освіти є актуальним завданням науковців нашої країни.

Педагогічний досвід зарубіжної професійної освіти в загальному досліджувався когортами вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких Н. Абашкіна, А. Алексюк, І. Задорожна, Ю. Кіщенко, М. Лещенко, О. Локшина, Є. Москаленко, О. Овчарук, О. Плахотник, Л. Пуховсь-

ка, О. Рибак, Г. Степенко, І. Тараненко й інші. Професійна підготовка майбутніх перекладачів у зарубіжній школі стала предметом досліджень Ю. Колоса, А. Козак, О. Мартинюк, О. Павлик, С. Панова, І. Пасинкової, З. Підручної, О. Рогульської, А. Янковця, О. Сергєєвої, Н. Соболь, Ж. Таланової, О. Чередниченка, Л. Черноватого, С. Швачко, О. Шупти. Особливості спеціалізації перекладацької освіти, кваліфікаційних напрямів підготовки перекладачів викликали інтерес таких науковців як: Н. Гавриленко, В. Карaban, А. Козак, С. Коломієць, Р. Крісс, Е. Пім, Л. Черноватий. Зазначені науковці досліджували теоретичні й організаційні положення підготовки майбутніх перекладачів в загальному або ж в окремо взятих країнах. Сьогодні ж гостро постає питання професійної підготовки перекладачів в умовах реформування вищої освіти України, учасниці Болонського процесу, в контексті прийняття нового Закону України «Про вищу освіту», який відповідає сучасним європейським та світовим зразкам. Тому, незважаючи на низку вищезазначених наукових досліджень, порівняльний аспект концептуальних засад професійної підготовки перекладачів на сучасно-